Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Johanna Linna

22.1.2022

Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi
HE 41/2022 vp

Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry (EK) kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Yleistä

EK on osallistunut asiaa valmistelleen työryhmän työhön. EK tukee hallituksen esitystä ja pitää sitä yhdenvertaisuuden ja ihmisoikeuksien toteutumisen edistämisen näkökulmasta hyvänä ja perusteltuna. EK pitää tärkeänä, että kansalaisilla on yhtäläiset oikeudet elää ja asioida siten, että myös esteettömyys ja saavutettavuus on otettu huomioon.

EK pitää onnistuneena hallituksen esityksen keskeistä lähtökohtaa, jonka mukaan kansallisessa toimeenpanossa noudatetaan direktiivissä määriteltyä soveltamisalaa ja, jonka mukaan esteettömyysvaatimuksia ei sovelleta mikroyrityksiin. Esteettömyyssääntelyn tulee olla EU-tasoista ja Suomen tulee edistää yhdenvertaista sääntelyä, joka kohtelee yhtäläisesti kotimaisia ja muita toimijoita sekä ottaa huomioon mikroyritysten aseman ja kilpailukyvyn suhteessa muiden EU-maiden mikroyrityksiin.

EK kannattaa myös ratkaisua, jonka mukaan rakennetun ympäristön esteettömyysvaatimusten osalta direktiivin soveltamisesta päätetään myöhemmin tarkemman arvioinnin jälkeen. Suomessa rakennetun ympäristön esteettömyys perustuu jo nyt maankäyttö- ja rakennuslainsäädännössä asetetuille tavoitteille.

Yrityksille ei saa aiheutua asiasta kohtuutonta taloudellista ja hallinnollista taakkaa

EK pitää tärkeänä, että esteettömyysvaatimusten tulevassa soveltamiskäytännössä otetaan huomioon direktiivin tavoite siitä, että esteettömyysvaatimukset olisi muotoiltava niin, että ne aiheuttavat talouden toimijoille ja jäsenvaltioille mahdollisimman pienen rasitteen. Innovaatioiden kannustamiseksi ja tarpeettoman hallinnollisen taakan välttämiseksi tavoitteena tulee direktiivin mukaisesti olla, että direktiivin

vaatimuksia sovelletaan vain siinä määrin, kun niiden noudattaminen ei edellytä merkittävää muutosta tuotteeseen tai palveluun tai aiheuta kohtuutonta rasitetta asianomaiselle talouden toimijalle.

Hallituksen esityksen vaikutustenarvioinnit on tehty vuosi sitten, ja käytännössä eri alojen toimijoille ei vielä tuolloin ole ollut täysin selvää, mitä esteettömyysdirektiivi käytännössä tarkoittaa. Tästä syystä vaikutustenarviointeihin tulee suhtautua varauksellisesti. Vaikutusten suuruus on käytännössä selvillä vasta sitten, kun esteettömyysvaatimuksia aletaan noudattaa kesäkuussa 2025. Esimerkiksi kohtuuttomaan rasitteeseen vetoamisen tulee olla aidosti mahdollista, mikäli todelliset kustannukset sääntelystä nousevat merkittäviksi.

Kohtuuttomaan rasitteeseen on oltava aidosti mahdollista vedota
Kohtuuttomaan rasitteeseen vetoaminen tulee olla aidosti mahdollista ja hallinnollisesti vetoamisprosessi tulee luoda mahdollisimman kevyeksi. Jos edellä mainitut kriteerit eivät toteudu, niin uhkana on se, että palveluntarjoaja valitsee olla julkaisematta teosta tai tarjoamatta palvelua digitaalisessa muodossa, mikä johtaa tarjonnan kapenemiseen Suomessa, mikä taas ei ole ollut esteettömyysdirektiivin tavoite. Valvovan viranomaisen ennakollinen neuvonta ja ohjeistus sekä vuoropuhelu taloudentoimijoiden kanssa on tässä suhteessa välttämätöntä.

Esityksessä on ehdotettu kirjausta, jonka mukaan kohtuuttomaan rasitteeseen ei voisi vedota, mikäli talouden toimija saa julkista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota on myönnetty saavutettavuuden tai esteettömyyden parantamiseen. EK ehdottaa, ettei tällaista rajoitusta kirjattaisi, sillä rahoituksen saaminen voi olla välttämätöntä esteettömyyden tai saavutettavuuden toteuttamiseksi ja innovaatioiden aikaansaamiseksi niiltä osin kuin palvelu tai tuote siihen soveltuu. Yrityksillä tulisi silti olla tosiasiallinen mahdollisuus vedota kohtuuttomaan rasitteeseen niiltä osin kuin palvelu tai tuote ei sovellu esteettömäksi, vaikka rahoitusta saisikin saman aikaisesti. Mikäli tällainen rajoitus kuitenkin säilytetään, EK pitää tärkeänä, että rajoitus on määräaikainen ja voimassa vain niin kauan kuin kyseistä myönnettyä rahoitusta käytetään.

EK nostaa yhtenä erityiskysymyksenä esille myös sen, että esteettömyysvaatimuksia sovelletaan myös kuluttajille tarjottaviin sähkökirjoihin ja niiden lukemiseen tarkoitettuihin ohjelmistoihin 28.6.2025 alkaen. Tällä hetkellä julkaistut sähkökirjat on voitu tehdä sellaisella tiedostomuodolla, joka ei kohtuudella taivu nyt säädettäviin velvoitteisiin. Sähkökirjojen osalta on mahdollista vedota kohtuuttomaan rasitteeseen, mutta uhkana on, että aiemmin julkaistuja sähkökirjoja poistuu markkinoilta esteettömyysvaatimusten soveltamisen alkaessa, ellei vetoamista kohtuuttomaan rasitteeseen

voida toteuttaa kestävästi riittävän selkeällä ja kevennetyllä tavalla. Tämä turvaisi myös osaltaan sananvapautta ja kansalaisten oikeutta tietoon. Perusteltua olisi myös kustantajien ja valvovan viranomaisen hallinnollisen taakan vähentämiseksi, että vetoaminen kohtuuttomaan rasitteeseen voisi tapahtua usean sähkökirjan osalta yhdellä kertaa.

Siirtymäajat
EK katsoo, että esteettömyysdirektiivin sallimat siirtymäajat tulee hyödyntää täysimääräisesti. Esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi mikroyrityksille erillistä siirtymäaikaa sillä direktiivistä ei sellaista ole johdettavissa. Käytännössä yritykset tällaisen siirtymäajan kuitenkin tarvitsevat, kun ne eivät enää täytä mikroyrityksen määritelmää.

Neuvonta ja ohjeistus
EK toteaa, että neuvonnon ja ohjeistuksen tulisi olla ennakollista. EK näkee kannattavana, että neuvontavelvoite asetetaan viranomaiselle laintasolla, jolla varmistetaan, että käytännön valvonnassa korostuvat ohjeistus, neuvonta ja neuvottelu. EK ei kannata äärimmäisiä tai järeitä kurinpidollisia keinoja. Yrittäjien oikeusturvan kannalta on keskeistä, että tietoa vaihdetaan ajoissa viranomaisen kanssa. Tämä toimintatapa mahdollistaa myös viranomaisen osaamisen kehittymisen. Aluehallintoviraston tulee valvonnassa varmistaa, että se tekee ennakoitavasti yhteistyötä yritysten kanssa, vaihtaa aktiivisesti tietoa ja ymmärtää liiketoiminnan lähtökohdat ja muodostaa valvontalinjan edellä mainittujen perusteella. Valvontapäätösten tulisi olla lakiin perustuvia, loogisia, perusteltuja sekä julkisia.

EK pitää hyvänä, että esityksessä on tuotu perusteluihin tarkennus, että valvovan viranomaisen tulee neuvoa, ohjeistaa ja tarjota mikroyrityksille keinoja saavutettavuuden ja esteettömyyden edistämiseen.

Muita huomioita
Edelleen on hyvä huomata, että teknologia kehittyy koko ajan ja erityisesti standardien osalta on tärkeää jättää tilaa myös innovoinnille ja uudelle teknologialle. Yrityksiä tulisi myös tiedottaa ja ohjeistaa uuden lain vaatimuksista ja kannustaa kehittämään tuotteitaan ja palveluitaan uuden sääntelyn mukaisiksi. Yritysten kannalta on merkityksellistä, että neuvontaa saadaan erityisesti tilanteissa, joissa liiketoimintaa tehdään usean rajapinnan kautta ja saavutettavuuteen voi vaikuttaa yhteistyönmuodot eri yritysten välillä.